Ч. 21. Pocztowa należytość opłacono ryczałtem. Львів, неділя 20. травня 1928. Рік XXX.

Виходить що тижня в неділю.

Адреса редакції і адміністрації: „Свобода“, Львів, Ринок 10, II. пов.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ҐАЗЕТА

Орґан Українського Національно-Демократичного Обєднання.

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот., чвертьрічно 2 зол. 20 сот. В Америці 2 дол. річно. Зміна адреси 50 сотиків. Поодиноке число коштує 20 сот.

Телеф. Редакції: 29-41.

Телеф. Друкарні: 29-26.

Розвал нашої лівиці.

В таборі нашої інтернаціоналістичної лівиці справжнє пекло. Всі воюють проти всіх. Але мало: воюють... Всі жеруться між собою, лають себе, виливають на себе коновки гноївки, плюгавлять і гавкають як тічня собак, що заїдає себе до крови. І тільки коли діло йде про нас, про нашу партію і про наш національний табор, всі ті більші і менчі „партії“ затихають на часок, аби зате спільно і дружно нападати на нас. Під цим оглядом вони вже не воюють зі собою, а гуртом йдуть на нас. Цілком як нераз буває, коли господар їде фірою в місто, а обскочить його на дорозі в селі тічня собак. Тоді також собаки і жеруться зі собою, але й лають на господаря. Що робити з такими влізливцями? Чи не обернути пужівника грубим кінцем і не гнати їх від себе?

Можна впасти в обморок вже від самого вираховування цих „партій“. Господь Бог покарав наш нарід не одною з них, а щось *девятьома* штуками! Порахуймо: радикали, ґрупа батька Трильовського, соціял-демократи, упіпісти, сель-роб правиця, сель-роб лівиця, ґрупа сель-робівського центру Дурделли, комуністи покірні Москві, комуністи-опозиціоністи... Ось ці „народолупці“, котрі кожен ліппе від другого „вщасливлює“ наш нарід. І нехай хто скаже, чи це не справжній допуст божий? Деж тут взяти голови, аби бодай сяк-так розчовпати, чого вони всі хочуть? А в своїх задурно розсиланих на наші села ґазетах вони мотають і мотають без кінця одно й те саме, і товчуть в ступі цю саму воду, і всі плюють один на другого цею самою слиною.

Чого їх аж стільки, цих „партій“? А он чого: Коли вовки йдуть нападати на отару овець чи табун коней, вони також діляться на „партії“. Тоді легше звірятам рабувати і вони це самі чують, хоч їх цього ніхто не вчив. Так і наші інтернаціоналістичні партії. Якжеж йти на грабіж мандатів чи представництва прав народу, колиб всі *балакали одно і те саме?* Тоді і найдурніщий наш селянин зрозумівсяб на їх підступі. Отже тому творять без кінця партії і партії, а коли вже є партії і ґазети, то треба лаяти других, бо інакше: пощо така „партія“ взагалі на світі стнує?

Але в гавкітни інтернаціоналістів є одна важна річ. Вони вічно діляться на „правиці“ і на „лівиці“ тому, бо все знайдеться в їх таборі кілька одиниць, котрі розуміють, що *теперішня червона, комуністична Москва висотує з України всі соки і там і тут веде до загибелі українства.* Що це значить? Це значить, *що національна ідея є сильніша як всі інтернаціоналістичні вигуки і наше повне визволення можливе тільки шляхом створення нашої національної, української держави.* А цеї правди в чистій формі держиться твердо і непохитно тільки наш великий і могутній національний табор.

Отже будьмо спокійні. Правда мусить нарешті побідити. Її можна придавлювати не знати якими важкими камінюками, але як живе джерело — воно все знайде собі вихід на світ і забє животворчим ключем. Не за горами вже ця хвиля, коли по наших селах нестане ні одного інтернаціоналістичного темняка, як не стало і кацапських темняків. Візьмімся тому тепер дружно всіми силами до великої освідомлюючої праці серед тих, які ще не прозріли, а побіда мусить бути за нами. Добро цілої нашої нації вимагає цього від нас.

У 80 роковини знесення панщини.

Дня 16. травня ц. р. минає 80 літ від тієї історичної хвилі, коли після десяток століть неволі наш селянин став вольною людиною. Австрійський цісар скасував панщину, селянство одержало за викупом наділи земельні і на зовні ніби становище нашого селянства зачало не ріжнитися в нічім від становища других суспільних кляс, головно-ж: дідичів.

Але чи так було справді? Детам! Під багатьома оглядами становище нашого селянства по скасуванню панщини стало ще гірше, ніж воно було до скасування. Чому? Перш усього тому, бо нашому селянству при скасованню панщини. дали взагалі **за мало землі;** а далі — дідичі казали собі за віддану землю **дорого заплатити** т. зв. індемнізаціями. Потім нашому селянству підступом і насильством позабирано **ліси і пасовиска** (сервітути), так, що від 1853 р. багато наших сіл мусіло наново дворови робити **добровільно** панщину, бо інакше наш селянин ні не мав де попасти своєї худоби ні добути бодай патик на паливо чи штуку дерева на будову. Австрійський уряд і шляхта цілком не дбали про **культурне піднесення** нашого селянства.

Школа? Пощо хлопови школи? Адже як хлоп стане мудрий, то зачне вспоминатися і боротися за своє право або може зачне думати про ще дальші, більші річи. Шляхта руками і ногами боролася проти **упромисловлення** краю. Бо якби були на нашій землі повстали фабрики, моглаб відплисти до міст надвишка сільського населення, бувби заробіток, а від таких умов покращалоб і життя оставших на селі.

Навіть **еміґрацію** спинювала шляхта всіми силами, як еміґрація зачала під впливом нужди по наших селах стихійно ширитися у в Галичині. Бо через еміґрацію тсеж таки трохи рідло населення по селах, а згідси трохи ставав дорощий робітник на панській ріли. Та нужда нашого селянства таки постійно росла, людей по селах ставало щораз більше, ґрунти дробилися на щораз менчі і вужчі стяжки, за зоробіток ставало щораз важче, аж поки не вибухла світова війна...

Закінчення світової війни принесло селянству других народів **повне господарське визволення.** Чеський, румунський, югославянський, литовський, польський і другі уряди подбали про те, щоби бідному селянству дати землю і справді зробити його паном на ній. Але наш селянин мусить безсильно придивлятися, як хто інший втішається землею біля нього. Навіть на Радянській Україні, де, мовляв, є робітниче-**селянський** уряд, який ніби всю землю дав селянству, нужда українського селянина є величезна. Більшовики поробили з наших хліборобів справжніх рабів, які мусять віддавати збіже і худобу більшовицькому урядови майже за дурно.

Який отже висновок з пережитого можемо витягнути? Можемо витягнути **однаково правильний** висновок, що господарське **визволення нашого селянства може прийти тільки після нашого національного визволення.** А не інакше.

20 травня ц. р. здержуємо дальшу висилку усім Вп. передплатникам, що не заплатили передплати. На адресі слідуючого числа випишемо кожному передплатникови квоту, з якою залягає до кінця червня ц. р. (II. кварталу). Тим, що мають заплачену передплату до кінця червня ц. р. не будемо писати ні чого.

Національний і інтернаціональний табор

на західно-українських землях.

В життю кожної людини бувають такі хвилини, що або людина поборе і переможе нахлинувше на нього горе або вона цілком погибне. От візьмім приклад: Живе собі господар, працює сам з дітьми і доробляється помалу. Є в нього гарна хата і обістя, гарна худоба і статки. Аж нагло приходить вогонь, нищить його ціле майно і господар відразу стає жебраком. Що тоді? Або господар і його сімя напружать всі сили для того, **щоби перш усього відбудувати власну хату і загороду,** або **вони вже на віки пропали і на віки** будуть жебраками. Чи не так само діється, коли людина занедужає? Знов, або людина збере всі сили і ужиє всіх засобів для того, щоби цілком подужати, або вона піддасться хоробі і швидше або пізніше згине.

Подібно мається справа з кожним народом. На народ впаде нещастя. Його або побють вороги і або цілком або частинно його поневолять, заберуть його землю, накажуть платити величезне грошеве відшкодування, скують важкими договорами. Що тоді? Або народ сціпить зуби і зачне заходитися біля здобуття назад втраченого, або на віки втратить свою давню могутність і на віки стане жебраком в колі других народів. В такий мент мусить народ відсунути від себе все другорядне і неважне, а тільки мати перед очима **одиноку** ціль: відбудову давньої могутности, поворот до давнього здоровля. Інакше над таким народом відразу можна покласти хрест. Як над тією сімєю, що по пожарі не зуміла потом і кровю відбудувати спаленої хати, або над людиною, що не зуміла на початку недуги ратувати себе.

Можна би багато прикладів навести і вони прекрасно показалиб, що справді так бувало і буває з ріжними народами.

Але пощо шукати прикладів в чужих, коли маємо найкращий приклад на нас самих, на нашому українському народі і якраз на цій його вітці, що живе тут, на західньо-українських землях!

Перед війною в Галичині стояла з нами справа так: **Або кацапство побідить і тоді нема нас, нема українського народу — або побідить українська національна течія і ми є народ, ми раньше чи пізніще станемо самостійні.** Все інше була дрібниця, про яку шкода було балакати. І тому український національний табор мусів звести безпощадну і безжалісну боротьбу з кацапами, буквально: боротьбу на життя і на смерть. Кацапи мали піддержку з царського Петербурга і Москви — ми не мали нічого, крім непохитної віри в святість нашої справи. І ми нарешті побідили. Але перше мусіли довгими-довгими літами в кожнім селі, місті і містечку, в кожній читальні і під кожною стріхою боротися з москвофільським дурманом, що лавою йшов на нас, в своїх книжечках і ґазетах, на вічах і зборах і на кожнім місци, обливаючи нас своїми помиями. Передвоєнна українська національно-демократична партія в Галичині вміла помалу змобілізувати під гаслом тієї боротьби всі найживіщі сили народу і в цім її безсмертна заслуга. Бо тоді укріплення української національної ідеї в широких верствах народу було **одиноким і найважніщим нашим завданням,** перед яким всі другі мусіли рішучо відійти на бік. А це власне робила національно-демократична партія

Правда, через кацапського рака, який стільки літ жер наше народнє тіло, ми програли справу нашої **державности** після війни. Бо боротьба з кацапством, яке підкошувало кожен наш свобідний почин в коріни, так страшенно нас ослабила, що ми при вибуху світової війни ще не були готовим і скінченим народом. Ми не мали ще достаточної скількости наших українських шкіл, достаточної скількости ґімназій, не мали найвищої нашої школи, звідки виходить у світ інтеліґенція — себто українського університету, не мали наших купців, ремісників і промисловців по містах, взагалі не мали міст за собою. які були чужі, бо і найнищі верстви були тоді майже чисто польські, по містах Галичини — робітництво, наш селянин по селах ще здебільшого був темний і неосвідомлений, байдужий до всіх народніх справ, яких не розумів і які вважав панською вигадкою — словом: ми навіть в тисячній частині не виглядали так, як тоді виглядали чехи в Австрії або югославяне чи навіть поляки. І чи можна дивуватися, що потім, як прийшло по війні до установлення нового ладу в світі, політики і дипльомати в Парижі сказали, що нам ще не можна дати власної самостійної держави, бо ми ще „хлопчаки в штанцях“, яким ще другі мусять обтирати ніс. Ми ще за темні, за дурні і за мало культурні для такої величезної річи, як власна національна держава. Бо ще взагалі не знати: чи ми самостійний народ, чи може прищіпка до сусідів із заходу або сходу... Он до чого довело нас кацапство! А преці нь ми ані з іншої глини не виліплені як другі щасливі народи, що тепер посідають власні національні держави, ані не гірші від них. Але тамті народи, хоч і поділені в нутрі на ріжні партії, всеж таки стреміли до одного: власної самостійної націо-

нальної держави. Мало цього. Вони змагалися між собою за те: **хто краще, певніше і швидше поведе власний народ до остаточної цілі,** а не, як наші кацапи, вічно гострили за нашою спиною ніж і вічно нам встромлювали його в плечі, як ми зачинали трохи ставати на ноги.

Тепер в нас точ-вточ таке саме положення, як було перед війною. Тільки очевидно воно змінилося з огляду на наші переживання від початку війни до нинішнього дня. Українська національна ідея побідила. Але замісць кацапства, яке ніби пропало і вже не сміє відкрито проти українства виступати, виступає проти української національної ідеї наслідник і спадкоємець нашого кацапства: **сельробівство і комунізм, взагалі інтернаціоналізм.** І знов стоїть перед нами питання рубом: **Або ми хочемо бути народом, що стремить до власної державної незалежности, хочемо, як другі народи мати власну національну хату, то тоді мусимо з інтернаціоналізмом на наших землях звести безпощадну боротьбу на життя і на смерть та побідити його, або як ні — ми ніколи не досягнемо нашої мети і вічно будемо в наймах у чужих.** Все інше це дрібниця, про яку шкода балакати. Тут на західно-українських землях стоять сьогодня проти себе два табори і два світи. З одного боку табор національний, з другого інтернаціональний. Між ними, як перед війною між українством і кацапством, йде в кожнім нашім селі, містечку і місті, під кожною стріхою і крівлею, на кожнім вічу, зборах і нарадах, по всіх наших товариствах і установах — безоглядна і безкомпромісова боротьба за душу народу і за його найвищий ідеал. В цій боротьбі не може бути хитких і нерішучих, таких, що не знають: куди приступити і до кого пристати? **Хто хоче збудування власної національної держави — сюди, хто хоче комуністичного інтернаціоналу — там.** Жадного третього виходу нема.

Ось суть сучасного політичного положення на наших західно-українських землях!

Д-р Павло Лисяк.

Катастрофальне положення села.

Надійшов важкий для нашого малоземельного і безземельного селянства переднівок. В цьому році особливо для населення Підкарпаття, в наслідок минулорічної повені, прямо розпучливий. Нужда і голод заглядає майже під кожду селянську стріху, а поратунку нізві[illegible] Надія на поміч держави, яка [illegible] цього в першій мірі обовязана, завела, бо ані поважної підпомогової акції, ба навіть належних кредитів наше селянство не дістало. Подиву гідна поміч решти українського населення для своїх братів показалася прямо зникаючою каплею в морі.

А наслідки? Бачимо і відчуваємо їх найболючійше якраз тепер. Виробити собі ясний образ про всю руїну та матеріяльну нужду, в яку попало навіщене повінею селянство, досить важко, а саме з браку статистичних даних і з причини незорґанізованости селянського стану.

Селянин, який не має тепер що до рота вложити, не має також чим нагодувати своєї худоби. Паші нема, бо забрала її осіння повінь. Через те селяне масово позбуваються за безцін своєї худоби, а головно одиноких кормительок у такім часі, молочних коров. Ці корови, які лишились, годується так, щоби їх при життю задержати, бо іншої ради нема. Річ природна, що молочність коров цілком упала і поглиблює тільки селянську нужду. Наші молочарські кооперативи випродукували в цім році коло 200.000 кґ. масла менше, ніж могли, це є на гроші коло 1,400.000 зл. тільки за три перші місяці року, а які будуть розміри втрат на молоці всего населення?

Але тому всему ще не конець, бо на наше нещастя ще й весна цього року через холоди спізнена, отже катастрофа дальше продовжується і поглиблюється.

За мало місця в ґазеті, щоб розводитись над воіми нещастями, які навістили наше село. Не будемо бідкати та заломлювати рук з розпуки, а може і ждати, що нам хтось поможе. Марні надії — нам ніхто не поможе, якщо ми самі собі не поможемо.

Спитає дехто, нащож роздирати рани та додавати собі болю, коли нема помочі. Ось в тім то й діло, що ми з нещастя мусимо вчитися як йому запобігти, щоби на будуче цього не було. Хай же це буде послідний удар, який падає на незорґанізованого українського селянина! Нам треба сильної орґанізації, а тоді ми будемо в силі протиставитися усякому лихови, яке суне з усіх усюдів на нашого селянина. Усі орґанізуються, робітники, фабриканти, урядники і ремісники, лиш наш селянин не має ще сильної орґанізації. Перш усього нам треба орґанізуватися у сільсько-господарській кооперації, ми мусимо всі гуртуватися у нашій становій хліборобській орґанізації в „Сільськім Господарі“.

Подумаймо на хвилину, чи були би для нас так страшні наслідки повені, якщоб ми мали сильну сільсько-господарську кредитову кооперацію, чи мусіли б ми тоді стояти о „ласку“ чужих кредитів? Чи не прийшлаб нам з матеріяльною помічю наша власна сільсько-господарська кооперація, якщоб вона сама була сьогодня сильна? Певно, що так!

Але ми ще сьогодня залюбки випихаємо каси приватних капіталістів народньою кервавицею, які на нашу нужду не чуткі, а може і нишком з неї радіють, бо і тим слабне наша відпорність на їх матеріяльний та моральний визиск українського люду.

Роздумаймо на хвилинку які були би наслідки рішучого домагання шість-міліонового селянства, зорґанізованого в своїй становій орґанізації. Чи думаєте, що голосне та тверде слово зорґанізованого селянина остало би без відгомону? Погляньте, як зорґанізований ґурт робітництва виборює собі належні йому права.

В успіхи такої орґанізації певно ніхто не сумнівається, але на жаль селянство якось дуже поволи горнеться до своєї орґанізації.

Тож нумо, учімся на важких та болючих ударах, кудою нам тепер піти. Ставаймо всі в ряди сільсько-господарської кооперації, розбудовуймо кооперативне молочарство, сільсько-господарську кредитову кооперацію і гуртуймося у своїй становій, хліборобській установі „Сільський Господар“! *А. Палій.*

В обороні рідної землі.

Промова посла д-ра Степана Барана, виголошена на бюджетовім комісії польського сойму дня 25 квітня 1928 р.

(Докінчення.)

Земельна політика польського уряду, диктована досі виключно польськими національними інтересами, до певної міри вже банкротує, бо її ведено не на основі засад господарських, але, як сказано, виключно під кутом польської національної політики. У польській політиці земельній можемо розрізнити два [illegible] періоди, один від року 1920 по 1923, другий від початку 1924 по сьогоднішній день. В першому періоді переважає система кольонізаційна українських і білоруських земель, а передовсім Холмщини, Волині і Східної Галичини. Тоді український селянин майже не мав змоги, хиба дуже вмімково здобути землю навіть за добрі гроші. Перед 4-ма роками відбувся в Тернополі перед лавою суддів присяглих процес проти одного з комісарів за надужиття власти і спроневірення. У цьому процесі був я оборонцем з уряду згаданого комісара земельного. На розправі переслухано під присягою кількадесять кольоністів і кількох комісарів земельних в Тернополі в характері свідків. Розправа виказала, що більшість кольоністів робила на сході величезний інтерес на польському державному скарбі і що польський державний скарб прямо нерозумно розкидував гроші між кольоністів у формі ріжних підмог в натурі і то між людей, що навіть з польського національного становища на те не заслуговували. Як кольоністи і осадники приходили люде бідні, без капіталу, без знання сільсько-господарської техніки і без того ідеального звязку і **любови землі,** яку має український селянин, що цю любов виссав з грудей своєї матери. Кольонізацію трактували кольоністи і осадники здебільша як спосіб **особистої наживи** і при першій ліпшій нагоді старалися позбути, очевидно з великим зиском, що землю, котру дістали даром або майже даром. Не диво, що польська кольонізаційна політика на т. зв. східних кресах **заломилася,** бо так мусіло бути, коли знехтовано майже в цілости господарські основи земельної реформи.

В цьому першому періоді на основі мельного весь земельний запас призначено **виключно для поляків.** На мої питання як оборонця у згаданому вище процесі в Тернополі сказав під присягою один із земельних комісарів, що справді головний уряд земельний видав для земельних урядів **тайну інструкцію,** у якій було сказано, що дозвіл на набуття землі може здобути з правила тільки поляк, а український селянин може набути найбільше 4%. Іншими словами, в цьому періоді польський елемент одержав около 96% а українське селянство на Холмщині, Волині і у Східній Галичині в найліпшому разі 4%.

Не треба дивуватися, що український нарід уважав і уважає досі земельні уряди і міністерство земельних реформ за **уряд польського воюючого націоналізму.** Ця політика польського уряду є ще тим убийчою для українського селянства, що українське селянство переважно є вже нині **спролєтаризоване.** У Східній Галичині відсоток селянських господарств, дрібних і карловатих, до висоти 5 гектарів виносить найменше 80% загалу всіх господарств, а з того що найменше 50% творять господарства карловаті, нежиттєздатні до 2 гектарів. Те саме явище слідує і на інших українських землях під Польщею. Всюди там переважають господарства карловаті і дрібні і всюди відчувається пекучо **голод землі.** Цього земельного голоду не може в цілости заспокоїти ніяка земельна реформа, навіть тоді, коли взагалі не булоби кольонізації польським елементом із заходу. На основі вислідів праці інж. Юліяна Павликовського на українській території в межах Польщі на схід від Сяну і Буга по теперішню східну границю селянська земельна власність обіймає 8,231.300 гектарів землі, на якій працює 1,251.000 селянських господарств, з чого карловатих і дрібних господарств нище 5 гектарів 976.000. На цій самій території більша земельна власність займає простір 5.189.100 гектарів, з чого на приватну більшу земельну власність припадає 2,996.700 гектарів, на котрих знаходиться 3.672 більших землевласників.

До кінця року 1923 розпарцельовано у Східній Галичині між польським населенням 200.000 гектарів, на північних українських землях 367.000 гектарів. Є це величезний простір, який опинився в польських руках з **очевидною шкодою місцевого українського голодуючого населення.** По дослідам інж. Павликовського запас землі пригожий під дрібну культуру виносив в р. 1925 на українських землях під Польщею на схід від Сяну і Буга 1,600.000 гектарів. На цю землю ждало около міліон селянських українських родин сільського пролєтаріяту або півпролєтаріяту і колиб розділити весь вільний запас, то на одну селянську родину припалоби коло півтора гектара рільної землі. Ясно, що тут нема такого запасу вільної землі, який міг би заспокоїти земельний голод всіх селянських родин. Величезна більшість українських селянських родин, навіть колиб не було кольонізації польським елементом, не знайшла би і не здобула би варстату праці на землі. Тим більше земельна політика польського уряду йде тут **на шкоду життєвих інтересів українського селянства** і з цеї причини цю політику навіть з людського становища мусимо осудити.

В другому періоді від 1924 року український селянин може набути землю **від приватних парцелянтів,** але мусить за це **дорого заплатити.** Природний приріст населення, що сьогодня виносить близько пів міліона душ в Польщі річно, з чого коло 350.000 виносить приріст природний сільського населення, ще більше заогнює і так дуже пекуче земельне питання і взагалі ускладнює невідрадні соціяльні відносини на селі. Цей **природній приріст на селі,** з якого приріст українського сельського населення виносить річно найменше 100 тисяч, не знаходить нормального прожитку і збільшує з дня на день **армію невдоволених.** Ця армія старається знайти можність прожитку **за границями краю,** але цеї можности не може здобути, бо **еміґрація** так сезонова як і стала кольонізаційна є **дуже обмежена** і з причин економічного характеру за кордоном і з причин великих коштів, які мусить мати еміґрант до Канади чи Арґентини (Злучені Держави Америки замкнені для еміґранта). **Сезонова заробкова еміґрація** до Німеччини і Франції є мало обємиста і тільки **незначна часть** може з неї користати Те все разом витворює відносини на українському селі **прямо нестерпні. Українське** сільське населення в Польщі чимраз більше **пролєтаризується,** чимраз більше **голодує** і нема навіть надії серед теперішних господарських і політичних відносин, щоби воно цей голод могло заспокоїти.

З польського сойму.

В БУДЖЕТОВІЙ КОМІСІЇ.

Цілий минулий тиждень йшли дальші наради в буджетовій комісії, де обговорено і з меншими або більшими поправками принято урядовий проєкт буджетів міністерства освіти і віроісповідань, військових справ і внутрішних справ. За мало місця в нашій ґазеті, щоби подати точніше заміти, які робили члени комісії господарці і політиці поодиноких міністерств. Можемо подати лише коротко виступи українських послів, що на кождім кроці виказують кривди українського народу, виступаючи в обороні його прав.

Польська шкільна політика.

При розправі над буджетом міністерства освіти виголосив між іншими дня 7. травня ц. р. знамениту промову пос. Вол. **Целевич,** що зясував усю **польську політику супроти українців** в усіх ділянках шкільництва. Він закинув польському урядови, що не виконує своїх зобовязань щодо українського шкільництва. Влада — казав він — вживає всяких способів, щоб усунути навіть слово „український“ і заступити його словом „руський“, що українці уважають зневагою. Скількість народніх шкіл з українською мовою навчання зменшилася за польських часів страшенно, головно наслідком так званого кресового закону, що є суперечний з конституцією та обовязуючими міжнародніми договорами. При шкільнім плебісциті знехтовано волю українських громад і при помочи надужить накинено їм польські школи. Народні учителі поляки аґітували за польською школою, поліція й адміністраційна влада грозили карами, а шкільні інспектори страшили українське населення переслідуваннями. На українських землях пів міліона дітей не користає із школи. Іменується учителів поляків, що не знають української мови, а учителів українців переноситься до до польських повітів. При соймових виборах усім учителям приказано голосувати на одинку. В шкільних книжках затирається сліди української історії. На Волині нема ні одної української семинарії. На львівськім університеті всі українські катедри скасовано. Справу заложення українського університету убито. Українським студентам, що вчились на заграничних університетах, робиться труднощі при нострифікації (визнанню) їх наукових дипльомів(свідоцтв). До польських університетів приймається тільки означене число української молоді. Промовець заявляє, що Український Клюб не має довіря до міністра освіти і буде голосувати проти буджету. Вкінці ставить внесення счеркнути суму 10 міліонів на фізичне виховання і на знак протесту зі суми 30,661.000 зол. счеркнути коло 3 міліони на польський університет у Львові, а вкінці счеркнути 90.000 зол. призначених на так званий „інститут рускі“, що є кпинами з українських університетських домагань.

Пос. Целевичови відповів міністер освіти Добруцкі, стараючись оправдати польську шкільну політику супроти українців.

Дня 8. травня промовляв з приводу дискусії над міністерством освіти український пос. **Хруцький,** заступаючись за права православної церкви на північно-українських [illegible]х.

На „похвалу“ адміністраційної влади.

З черги приступлено до дискусії над буджетом міністерства внутрішних справ. Зараз на початку счинилась хрія, бо коли пос. Прагер (польський соціяліст) зачав говорити про **зловживання поліції підчас соймових виборів**, предсідник комісії пос. Бирка (одинкар) відобрав йому голос, мовлячи, що це сюди не належить, а коли інші промовці запротестували проти того, він замкнув засідання комісії. Однак на другий день ріжні посли знову порушили справу соймових виборів, закидуючи адміністраційній владі ріжні зловживання та домагаючись счеркнення ріжних позицій в буджеті міністерства внутрішних справ.

З українських послів промовляли д-р **Лев Бачинський** (соціяліст-радикал) і пос. Волод. **Целевич**, який сказав між іншим:

Про вибори хочу сказати тільки кілька слів. У повіті Долина арештовано масово українців, між ними 7 священиків. У Луцьку староста заборонив друкарням друкувати українські та жидівські газети. Вибори скінчилися, але **переслідувань не припинено.** Начальники громад, які не хотіли голосувати за 1-кою, є карані гривнами та навіть у звязку з виборами касується цілі громадські управи. Розпорядок про санітарні оглядини приноровлюється тенденційно проти тих, які голосували за 18-кою. Відмовляється таким особам свідоцтв убожества, не продається їм дерева з державних лісів і відмовляють державного кредиту. В справі самоврядувань адміністраційної влади навмисне проволікають полагоду справ, якщо вибори не пішли в цих місцевостях по їх думці. Старости, які є також предсідниками повітових виділів, беруть другу, а може ще й більшу платню, як самоврядні урядовці. Не ліпше діється в самій централі. Є там відділ для справ меншостей. Кожда справа, навіть чисто фінансова, переходить через той відділ, через референта, який є паном життя українського населення. Інституція Народній Дім у Львові була давніше якийс час у руках москвофілів, але підчас війни перейшла вже в українські руки. Польський уряд знову віддав її москвофілам. За часів влади марш. Пілсудського ріжні наші культурні товариства заходилися, щоби відзискати Народній Дім, але прийшли вибори і воєвода сказав, що ви голосуєте на 18-ку, тож видали нам війну, а підчас війни вільно навіть конфіскувати приватний маєток. Взагалі цілість політики нинішнього міністра внутрішних справ відносно українців гірша ніж за всіх попередніх міністрів. Нам відомо, що українця вільно арештувати без розпорядку судді. Ми чули тут похвалу, що КОП (корпус оборони погранича) будує костел, польський костел на українській землі. Ми за це маємо ухвалювати кредит на КОП? Ціла така політика викликує щораз більшу нехіть і просто ненависть в українських масах до адміністраційної влади. З огляду на те не можемо голосувати за тим буджетом і будемо піддержувати всі внески на скреслення чи то диспозиційного фонду чи інших видатків, які є призначені на цю протиукраїнську політику.

Остро взялися до **міністра внутрішних справ** також польські опозиційні посли Прагер (соціяліст) і Багінські (Визволєнє). При голосуванню більшість членів буджетової комісії заявилася **проти міністра ген. Складковського** (того, що на першім засіданню сойму викидав послів із салі). На внесення пос. Багінського ухвалено счеркнути з буджету міністерства внутрішних справ багато позицій а інші позиції сильно зменшити. Між іншим счеркнено цілий диспозиційний фонд (гроші, якими розпоряджає міністерство на попирання урядових ґазет і т. п.) в сумі 6 міліонів а суму 87 міліонів, призначену на удержання поліції, зменшено на 13 міліонів, причім рішено зменшити стан поліції о 30 проц. (майже третину). Крім того счеркнено або зменшено ріжні менші видатки у воєвідствах і староствах.

Таке перечеркнення урядового буджетового пляну стало важким ударом для уряду. Референт пос. Полякевич (одинкар) зрікся свого завдання і просив, щоб нова, опозиційна більшість визначила свого референта, який міг би виступити з таким обкроєним буджетом перед повним соймом. Цього завдання піднявся пос. Праґер. Зачувати, що й сам уряд витягне відповідні висновки із цеї ухвали буджетової комісії, що є не тільки доказом недовіря проти міністра Складковського, але й звернена проти правління цілого уряду, опертого на поліційній системі. В кождім разі не обійдеться без зміни в міністерськім кабінеті.

В останнім часі розглядано також буджет міністерства військових справ, що виносить у видатках 764 міліонів, отже майже третину всіх державних видатків. Наради над цим буджетом ще не скінчились, а крім того лишився ще до обговорення буджет міністерства фінансів.

Справа президентських розпорядків.

Одночасно йшли наради в інших соймових комісіях. Правничо-конституційна комісія радила над **розпорядками польського уряду**, виданими на основі соймових повновластей. Богато з них є суперечних з дотеперішними законами і з духом конституції, тому комісія застановлялася над способами їхнього затвердження або відкинення. Іменем Українського Клюбу промовляв пос. Загайкевич. Ухвалено внесок пос. Лібермана, що сойм має право уневажнити деякі розпорядки власною ухвалою, оголошеною в „Дневнику законів“. Це рішення правничо-конституційної комісії є важкою невдачею польського уряду, який привязує велику вагу до своїх розпорядків.

ВНЕСКИ Й ІНТЕРПЕЛЯЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СЕНАТСЬКОГО КЛЮБУ.

Сенатори Українського Клюбу зголосили такі внески: 1) В справі стягання ґрунтових податків із селян у місяцях перед жнивами від березня до серпня кождого року; 2) в справі негайної допомоги голодуючому селянському населенню, що потерпіло від градобиття в пов. Зборів і такі інтерпеляції: 1) в справі реактивування школи в селі Мільно, пов. Зборів; 2) в справі неприняття на службу почтового урядовця Андрія Бати; 3) в справі припинення слідства проти Івана Ортинського; 4) в справі утраквізації народньої школи в селі Грусятичі (Бібрка) та неправного присуду в цій справі львівської Кураторії, 5) в справі невідповідної поведінки управителя школи в Бикові (Самбір) Франціщка Маречка і 6) в справі відмови з боку Рольного Банку позички населенню в тих місцевостях, у яких знищені табулярні книги.

Допомога для потерпівших від повени.

На соймовій рільній комісії принято внесок Українського Клюбу в справі допомоги уряду для населення, яке навістила повінь в 1927 р. Цей внесок розширено в комісії, щоб уряд дав допомогу не лише тим, що потерпіли у Сх. Галичині, але також іншим горожанам в цілій державі.

Політична амнестія.

Хто користає а хто ні?

Польський уряд виготовив закон про амнестію (помилування) для політичних винуватців. Закон має бути предложений соймови і як що буде ухвалений обома законодатними установами, зараз стане обовязувати. Складається він із 12 статтей, з яких замітна є третя, де сказано, що забувається і прощається всі політичні переступства в области львівського, станиславівського і тернопільського воєвідства, доконані в часі українсько-польської війни. Від амнестії є виключені злочини вбийства, підпалу не як военного ділання, комуністичної аґітації і військові переступства (шпигунство і т. п.). Амнестія відноситься тільки до горожан польської держави. Сема стаття постановляє, що досмертну вязницю замінюється на 15-літну, а кару смерти на досмертну вязницю.

З амнестії скористають між іншими українські політичні еміґранти, що після українсько-польської війни виїхали за границю.

Грізний стан засівів.

Урядовий голос.

Директор департаменту в міністерстві рільництва, Чекановський, оголосив, що стан засівів у Польщі з причини останніх холодів представляється грізно. Замерзли цілком червона конюшина, ріпак і ячмінь. Зле заповідається пшениця, особливо у Східній Галичині і в Познанщині. Стан жита є середний. Не можна надіятись великого урожаю ярини. Можливе, що для припинення браку і дорожнечі хліба по містах треба буде ввести до хліба 10 проц. бараболі і бараболяної муки.

На ділі стан засівів у Східній Галичині є значно гірший, ніж це представляється панам у варшавськім міністерстві рільництва.

Зима не вступається.

Холод в цілій Европі.

Сьогорічна холодна весна протягнулася і на місяць травень. В краях північної, середущої і західної Европи падали в останнім часі сніги і шаліли великі бурі. Ночами замерзає вода. Причиною цього холоду є великі маси леду, що посуваються з водою від північного бігуна здовж західних берегів Европи та східних берегів Америки. і заморозили майже цілу північну півкулю землі. Вчені кажуть, що холод потреває довший час і щойно з кінцем травня настануть теплі дні.

Для ростинности це велика перешкода, що відібється передовсім на ярих засівах. Жнива заповідаються дуже погано.

Що нас чекає?

Дальші страшні землетрясення.

Італійський вчений, Рафаіл Бендандi, що досліджує нутро нашої землі, оголосив світови, що землетрясення, які навістили недавно Палестину, Малу Азію, Болгарію і Грецію, це тільки початок великих нещасть, які ще ждуть цього року нашу землю. Він заповідає дальші землетрясення в краях над Середземним морем, отже також в Італії та Еспанії, а дальше по другім боці земної кулі, в середній Америці, Японії та Китаю. Бендандi заповів був землетрясення в Болгарії та Греції і його пророцтво сповнилося.

Є ще один пророк, що сказав наперед правду — сербський вчений Манойлович. Він заповів був землетрясення в Болгарії, означивши навіть день катастрофи. Тепер каже те саме, що Бендандi.

Всі рухи земної кори вчені приписують тій самій головній причині: грозі незнаних сил, що ділають в нутрі землі. Там пересуваються величезні маси, наслідком чого земна кора трясеться, западається або розпадається. Цього року та сила виступає дуже грізно.

Що чувати у світі?

В Румунії великого шуму наробило величезне віче селянської партії, що відбулося в місті Альба Юлія. Зійшлося коло 150 тисяч селян з цілого краю, а що румунська влада утруднювала їм їзду залізницями, то десятки тисяч людей йшло великими масами по двіста і триста кільометрів. Віче під проводом голови партії, д-ра Манію виступило проти теперішнього румунського уряду і зажадало нових виборів до парляменту. Поголоска, будьтоби вічевики рушили походом на Букарешт, щоб здобути владу, показалась неправдивою. Так само неправдива є вістка, будьтоби румунський кн Кароль вертав до краю, щоб стати королем.

Афґанський король Аманулах викликав своєю гостиною у більшовиків великі непорозуміння серед більшовицьких провідників. Подібно як в Польщі король Аманулах надав деяким радянським достойникам високі відзнаки і титули афґанських князів. Це викликало велике негодування серед ярих комуністів, головно заграничних, і під адресою більшовицького уряду посипались протести проти парад, які роблено в честь афґанських гостей. Цікаве, що сам голова радянського уряду Риков не брав участи в тих парадах і з того приводу між ним і секретарем комуністичної партії Сталіном прийшло до поважних непорозумінь.

В Китаю настала зміна на китайсько-японськім боєвищи. Після першої невдачі Японія вислала до Китаю військові сили, які розбили полудневі китайські війська. Місто Цінанфу опинилося в руках японців, що розброїли 20.000 китайських жовнірів. Тому, що північні і полудневі китайські війська завернули в противні сторони, японці лишились по середині панами положення. Щоб не допустити до дальших японських успіхів, Америка обсадила важні місця в Китаю, а крім того в справу вмішався Союз Народів, зажадавши від японського уряду пояснень, що він думає дальше робити.

В останнім часі полудневі війська дістали сильні підкріплення і рушили знову з наступом проти північних військ ґен. Чан-тсо-ліна. Коло Ян-су взяли 7.000 людей до неволі і зближаються до Тієнтсіну (місто, що числить 900.000 мешканців) де находиться коло 10.000 чужинецьких жовнірів, головно американських іфранцуських. Чужинці укріпляються на полудне від Тієнтсіну.

З життя наших установ.

Звіт з діяльности Народньої Лічниці за рік 1927.

Народня Лічниця сповняє 25 років культурно-гуманітарне лікарське завдання, подаючи лікарську поміч найбіднішим і малозаможним громадянам у всяких недугах. Цього року обходить Н. Л. ювилей 25-літнього істнування. Н. Л. завдяки великій жертвенности митрополита Андрія Шептицького від часу її заснування і весь час її істнування через княжий його дар має сьогодні свою власну хату враз з городом в догіднім місці в середмістю, серед городів, близько комунікаційного осередка. Народня Лічниця, щоби поширити свою діяльність, рішилася на будову шпиталя. Досі обмежувала Н. Л. свою діяльність на амбуляторійне лікування хорих в ріжних недугах. Шпитальне лікування в тяжких недугах і операційне лікування досі неможливе з причини браку приміщення хорих. — В 1927 році ординувало в Н. Л. 16 лікарів, а саме на відділі внутрішних і діточих недуг ординували: Д-р Куровець, д-р Паньчишин, д-р Гнилевич, д-р Кашубинський, д-р Туна-Надраґова, д-р З. Парфанович. — На відділі хірурґічнім: д-р Бурачинський і д-р Яків Зельцер; на відділі недуг горла, уха і носа: д-р Бурачинський. На відділі очних недуг: д-р Г. Іґель і д-р Грудер; на відділі жіночих недуг: д-р О. Подолинський, д-р О. Пелех і д-р Е. Олексій; на відділі полових і скірних недуг д-р І. Гриневецький. — Д-р М. Музика виконував для хорих Н. Л. хемічні, мікроскопійні, бактерійні досліди виділин і видалин хорого. Досліди крови виконував для убогих хорих дармо, а для середньозаможних по зниженій ціні.

В році 1927 лікувалося в „Народній Лічниці“ **7794 хорих, яким уділено 16.785 лікарських порад,** хірурґічних операцій перевязок, застрикувань і насвітлювань кремінною лямпою. Хірурґічних операцій виконано в році 1927 — **272.** Найбільша фреквенція хорих була на **внутрішнім відділі, там лікувалось 3859 хорих, яким уділено 5621 лікарських порад.** На хірурґічнім відділі лікувано **1704 хорих,** яким уділено лікарських порад, операцій, перевязок **разом 2918.** На відділі недуг горла, ухаі носа лікувано **809 хорих,** яким уділено **1683 порад** і операцій. Після народности було хорих українців — 60.5 проц., поляків 30 проц., жидів 9 проц., а інших, як русских, чехів і німців 0.5 прц. В році 1927 збільшено значно хірурґічний інвентар, закуплено кремінну лямпу коштом понад 3000 зол. Вартість лікарського інвентаря „Н. Л.“ виносить тепер приблизно 12.000 зол. Реальність відновлена враз з городом вартує около 50.000 зол. Готівка зложена в твердій валюті в Центробанку 55.288 зол. (в долярах 6205). Ціле майно Н. Л. вартує 117—120 тисяч зол. Народня Лічниця розвивається гарно і **прямує до ширшої розбудови, до будови шпиталя.** В році 1927 розвинула Управа Н. Л. енерґійну діяльність, засновано шпитальний комітет і спеціяльну лікарську комісію в справі будови шпиталя. Виготовлено шкіци будови шпиталю, які по довгих нарадах затверджено і поручено п. інжинірові-архитектові Е. Нагірному виготовлення плянів і кошторису. Виготовлено відозви в справі будови шпиталю і розіслано по краю та поза границі краю, до Америки поверх 500. Українська суспільність досі з винятком поодиноких одиниць мало інтересується цею висококультурною, гуманітарною лікарською установою. Складки впливають досі дуже скупо. Самі хорі, що лікуються в Н. Л. і залізна енерґія гуртка лікарів-українців утримують Н. Л. і допомагають розбудові і будові шпиталя при Н. Л. у Львові, потребу якого всі відчувають, а передовсім хорі, лікарі-українці та студенти медицини, які потребують варстату до наукової праці і дальшого лікарського образування і научних дослідів.

Загальні Збори Народньої Лічниці, які відбулися 20-го квітня, одобрили діяльність Управи Нар. Л. і висказали подяку, особливо всім лікарям Н. Л., що цілий рік, що дня по кілька годин безкорисно трудилися і жертвували свій труд в користь Н. Л.

На рік 1928 вибрано нову Управу, до якої входять: сенатор Волод. Децикевич — як голова, о. В. Томович, крилошанин — як заступник голови, д-р Е. Бурачинський — касієр, п. Теодозія Сеник-Коверкова — секретар, п. Михайло Стефанівський — технічний дорадник і господар; до Управи увійшли: д-р М. Вахнянин, д-р О. Надраґа, д-р Куровець, Михайло Галібой, д-р Подолинський. До Контрольної Комісії вибрано директора Народної Торговлі Миколу Заячківського, Івана Стернюка і Василя Чуму, емерит. урядовця „Дністра“. Дирекція Н. Л. д-р І. Куровець і д-р Е. Бурачинський.

Новвибрана Управа і Дирекція відкликуються отсим до українського громадянства в краю і поза границею з прохан-

нам щедрих датків на будову шпиталю Н. Л.

Після затвердження плянів будови через маґістрат і урядові санітарні чинники приступає Управа Н. Л. до будови ще цього року.

Прохаємо — **допоможіть нам до сповнення цеї пекучої лікарської потреби нашої нації. Грошеві датки треба слати на конто вкладкової книжки Центробанку** Львів, Ринок ч. 10. число книжки 8330 або на руки касієра д-ра Бурачинського, вул. Льва Сапіги ч. 25, II.

Вписуйтеся громадно в члени Народньої Лічниці, при кождій нагоді **збирайте складки, старайтеся, щоби кожна українська громада, кожна установа вломила в буджет значнішу квоту на будову українського шпиталю. Не забувайте на одиноку українську лікарську гуманітарну установу, необхідну для розвитку потреб і добра лікарської науки для українського народу!**

ЗА УПРАВУ НАРОДНЬОЇ ЛІЧНИЦІ:

Волод. Децикевич, голова. **Т. Сеник-Коверкова**, секретар.

ДИРЕКЦІЯ:

Д-р Куровець, **Д-р Бурачинський.**

Новинки.

— **Дістали копняка.** Ґазета „Селянський Прапор“, видавана за польські гроші в Станиславові, діждалась тої самої долі, яка постигла свого часу подібну ґазету ґазету „Рідний Край“. Вислід соймових виборів переконав нарешті поляків, що даниловичівська партія не має серед українського народу ніякого послуху і „Селянському Прапорови“ стримано дальшу урядову допомогу, засуджуючи тим самим його на упадок. Адміністратор цеї ґазети, Михайло Галамай, втративши посаду, застрілився. Тепер пора на інших хрунів, що гуртувались біля Даниловичівської компанії.

— **Котюзі по заслузі.** Іван Дмитрик, кандидат на посла з лісти ч. 6 (УНС), знаний в чортківськім окрузі орґанізатор хлібоїдської партії, сидить тепер в Чорткові у вязниці, де відбуває кару 17 днів арешту за безосновні клевети, кидані ним на українських діячів в часі його аґітації на хрунівських вічах. Має тепер час роздумувати над своєю юдиною роботою, яка довела його там, де вже давно мав находитись.

— **Виклятий посол.** Польський архиепископ Сапега в Кракові кинув церковну клятву на посла д-ра Путека (з партії Визволєнє) за те, що зробив велику авантуру в костелі в селі Хочні з приводу нових дзвонів, справлених за гроші американських еміґрантів.

— **Сніг між Золочевом і Тернополем.** В ночи на 12. ц. м. в сторонах між Золочевом і Тернополем упав сніг, так що можна було їхати саньми. На полях і городах шкоди великі, бо все змерзло.

— **Український порох.** Один вчений розслідив точно загадочний порох, що впав 27. квітня рано на цілу Галичину, і переконався, що він складався з піску, глини, незначної домішки залізної руди, а також з частинок ростинного походження. Значить, не був це ніякий вульканічний попіл, але звичайний порох з околиць, де є залізна руда. Коли взяти на увагу, що вітер приніс цей порох з полудневого сходу, то походить він з Наддніпрянської України, де справді попереднього дня шалів страшний буровій. Такі буровії бувають там звичайно при кінци квітня і все збивають величезні хмари пороху, який несуть часом до Ленінграду і Фінляндії. Цього року буровій заніс його до Галичини і наробив стільки страху по селах і містах.

— **Бандитизм.** В місті Угнові доконано страшного злочину. В ночи на 13. ц. м. найдено вимордовану цілу жидівську родину, зложену з кравця Анса, його жінки і 3-літної дитини. В хаті не завважено ніяких слідів грабунку і тому заходить підозріння, що злочину доконано з мести.

— **Відпустки на хліборобські роботи.** Польська військова влада оголосила, що жовніри, котрі хочуть дістати урльоп з війська на час весняних або літніх робіт, мають внести подання до командантів своїх частин.

— **Яка буде кара?** Перед наглим військовим судом у Львові відбулася розправа проти підпоручника артилерії Антона Заленского, що перед двома тижнями зарубав шаблею на смерть в ночи на улици свою любовницю Йосифу Іжевську. Причиною вбивства було те, що Іжевська, прогулявши з ним ніч до рана, зірвала з ним і казала йому йти „на зломання карку“. Розлючений офіцир завдав їй кільканацять ударів шаблею, яка зломилася на двоє, а крім того покалічив двох поліціянтів, що його арештували. Розправа кинула сумне світло на моральний стан обвинуваченого, не тільки як офіцера, але й людину. Всеж таки оминула його заслужена кара смерти, тому що члени наглого суду не були одної думки, як цього вимагає закон. Справу передано звичайному військовому судови, що переведе нове слідство і зарядить нову розправу.

— **Чим є посли.** Варшавський статистичний уряд оголосив таку статистику послів по званнях. В польськім соймі є: хліборобів 86, поміщиків 27, промисловців і купців 21, ремісників 2, інжинірів і техніків 15, духовників 11, правників 48, військових 9, дневникарів і літератів 43, університетських професорів 43, ґімназ. і нар. учителів 21, держ. і прив. урядовців 64, лікарів 12, робітників 14, інших звань 30.

— **Голова польського уряду,** міністер військових справ марш. Пілсудський недужає від довшого часу. В останніх часах стан його здоровля остільки погіршився, що марш. Пілсудський мусить виїхати на кілька місяців лічитися. У звязку з недугою Пілсудського на варшавськів Замку відбуваються наради міністрів під проводом президента Мосціцкого. Кружить чутка, що заноситься на поважні зміни в складі міністерського кабінету.

ОГОЛОШЕННЯ.

Видає С-ка „Діло“, зар. стов. з обмеж. пор. — За редакцію відповідає Ол. Кузьма. — З друкарні Вид. Спілки „Діло“. Львів, Ринок ч. 10.